

BALKAN I CRNA GORA NAKON ODLUKE
SAVJETA EU DA NE ODOBRI PREGOVORE
SA SKOPLJEM I TIRANOM

ŠTAP BEZ ŠARGAREPE

ZA EVROPSKI PULS PIŠU

Angelina Živković,
državna sekretarka u Ministarstvu
saobraćaja i pomorstva i pregovaračica
za poglavlja 14 i 21

Ksenija Martinović,
magistarka javnih i urbanih politika sa
Univerziteta u Glazgovu i saradnica na
EU projektima u CEI u Trstu

KOMENTAR

**Makron
nam nije
kriv**

MAKRON NAM NIJE KRIV

Foto: Vjesti

Piše: Vladan Žugić

Podsmjevajući se na račun neefikasnosti i nejedinstva Evropske unije (EU), **Henri Kisindžer** je jednom pitao – ako hoću da pozovem Evropu, koji pozivni broj da okrenem?

Za nas sa Balkana trenutno nemate dilemu. Pozivni za EU je +331 odnosno pozivni za Pariz.

Odluka francuskog predsjednika, **Emanuela Makrona**, da blokira otvaranje pregovora sa Sjevernom Makedonijom, koja je promijenila ime države zbog obećanja o evropskoj perspektivi, te Albanije, za koju je Pariz dobio podršku Holandije i Danske, predstavlja grešku. Za koju se nadamo da će biti uskoro ispravljena.

A sa aspekta Crne Gore dvije stvari su ključne.

Prvo, to što je dovedena u pitanje evropska perspektiva Crne Gore nije kriv Makron, već domaća politička i pravosudna elita.

Jer, u EU se ne može sa: predsjednicom Vrhovnog suda koja treći mandat tumači kao drugi; predsjednicom Vrhovnog suda koja savjetuje da se sudovi ne miješaju u odluke Skupštine poništavajući tako princip podjele vlasti; predsjednicom Vrhovnog suda koja ne prijavljuje da je prodala zemlju of-šor kompaniji kontraverznog biznismena uz obrazloženje da je vratila dug pa nije bilo promjene u imovinskom stanju; Sudskim savjetom koji je u v.d stanju godinu i po; v. d. Vrhovnim državnim tužiocem koji je javno prozvan za korupciju; v.d. Vrhovnim državnim tužiocem koji ne osjeća objektivnu odgovornost što mu je institucijom pet godina šetao sekretar tužilaštva koji se istražuje zbog korupcije; Tužilaštvom koje ne podiže optužnicu protiv predsjednika Skupštine, iako je sudskom presudom utvrđeno da je lažno svjedočio na sudu;

Tužilaštvom koje štiti umiješane u aferu „Koverat“; Tužilaštvom koje štiti bivšeg gradonačelnika Podgorice, a koji je samo u dva slučaja oštetio građane oko 11 miliona eura (u slučaju protiv KIPS-a što je potvrdio Sud u Strazburu, i u slučaju Carine, što je potvrdio Vrhovni sud); Specijalnim državnim tužiocem čije se glavne i skoro sve optužnice zasnivaju na izjavama svjedoka saradnika, što mu je zamjerila i Evropska komisija u posljednjem Izveštaju o Crnoj Gori; vladajućom partijom koja bi da mijenja Ustav Crne Gore zbog v.d i ostalog stanja u pravosuđu, umjesto da mijenja čelne ljude Tužilaštva i Sudstva, itd.

Za sve to nije kriv Makron.

I drugo. Francuska je dva puta blokirala Veliku Britaniju za članstvo u EU, 1963. i 1967, Francuska je zajedno sa Holandijom rekla „ne“ evropskom Ustavu 2005, EU se tresla zbog Brexita, EU se tresla zbog migranata, zbog finansijske krize,...

EU je primila Bugarsku i Rumuniju sa puno problema, a ranije i Španiju i Grčku brzo nakon pada diktatora Franka, odnosno odlaska vojne hunte...

Ulazak u EU jeste pitanje geostrategije i trenutnih političkih odnosa u nekoj državi. Ali, EU i dalje postoji i još je uvijek najpoželjnije ili jedno od najpoželjnijih mjesta za život na svijetu.

EU nije napravljena kao automobil - da stane kada se pokvari jedan bitan dio, već kao biciklo – nastavlja da se kreće i kad se pedale ne okreću.

Kada ćemo sjesti na taj bicikl zavisi od pozivnih brojeva u svih 27 članica EU, ali i dalje najviše zavisi od nas samih.

BALKAN I CRNA GORA NAKON ODLUKE SAVJETA
EU DA NE ODOBRI PREGOVORE SA SJEVERNOM
MAKEDONIJOM I ALBANIJOM

ŠTAP BEZ ŠARGAREPE

Foto: Privatna arhiva

Piše: **Predrag Nikolić**

Autor je novinar nedjeljnika Monitor

Razočarenje je najblaža riječ kojom se mogu sumirati izjave zvaničnika država Zapadnog Balkana i većeg broja čelnika država članica Evropske unije, zatim Evropske komisije i Evropskog parlamenta, nakon odluke Savjeta EU da odloži otvaranje pristupnih pregovora sa Sjevernom Makedonijom i Albanijom.

I pored preporuka EK za otvaranje pregovora, veto je za Sjevernu Makedoniju uložila Francuska, dok su joj se u slučaju Albanije, pridružile Holandija i Danska. Analitičari tumače da je do toga došlo iz unutarpolitičkih razloga u ovim zemljama.

Slaba utjeha je što je Evropski parlament usvojio rezoluciju kojom je osudio odlaganje pregovora Albanije i Sjeverne Makedonije i podržao nastavak politike proširenja na Zapadni Balkan. „Nijeste vi krivi, mi smo. Vi ste obavili svoj posao, mi svoj nijesmo”, izjavio je predsjednik Evropskog savjeta **Donald Tusk**, dok je odlazeći predsjednik Komisije, **Žan Klod Junker**, ocijenio da je riječ o „istorijskoj greški”.

Glavni pregovarač Crne Gore sa EU, **Aleksandar Drljević**, za *Evropski puls* kaže da mu je žao što, i nakon rezultata koje su Sjeverna Makedonija i Albanija ostvarile tokom proteklog perioda, EU nije, u skladu sa očekivanjima, odredila datum početka pristupnih pregovora sa tim državama. Ističe da bi takva odluka ojačala evropsku perspektivu Zapadnog Balkana i bila snažan podstrek daljim reformama koje države regiona sprovode. „Uz razumijevanje svih problema na unutrašnjem planu sa kojima se EU i države članice trenutno suočavaju, naše je očekivanje da će, nakon konsolidacije i uspješnog prevazilaženja tih izazova, proširenje biti u fokusu briselske administracije, konsenzusom svih članica”, ocjenjuje on.

Da ovo nije negativna poruka samo Tirani i Skoplju nego i svim ostalim zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima, smatra **dr Srđan Cvijić**, viši analitičar javnih politika Fonda za otvoreno društvo u Briselu. On u izjavi za *Evropsku*

Foto: gov.me

Foto: A. Andrić

puls podsjeća da je ovo 11. put da Savjet EU ne slijedi preporuku Evropske komisije da se otvore pregovori sa Sjevernom Makedonijom i treći put da se preporuka Komisije ne slijedi u slučaju Albanije.

„Kao razlog za neotvaranje pregovora navodi se želja Francuske da promijeni metodologiju pristupnih pregovora koja, prema navodima iz Pariza, u potpunosti ne predstavlja realnost na terenu (Srbija i Crna Gora demokratski nazaduju, a nalaze se na čelu kolone, dok Severna Makedonija pokazuje napredak a zaostaje u pregovorima)“, objašnjava Cvijić.

On smatra se iza skepticizma Francuske prema početku pregovora sa Sjevernom Makedonijom i Albanijom stoje i unutarpolitički razlozi - strah da bi predsjedniku **Emanuelu Makronu** i njegovoj stranci odluka da počnu pregovori sa Tiranom i Skopljem štetila na predstojećim lokalnim izborima u martu sljedeće godine, ali i da je proširenje talac visoke politike na nivou EU (reforma EU, izbor nove EK, itd).

„U ovom smislu najava promjene metodologije pristupnih pregovora veoma liči na buru u čaši vode. Čak i kada bi se pregovori unaprijedili oni bi i dalje ostali u potpunosti zavisni od političke realnosti u zemljama članicama. Nije problem u metodologiji, već u činjenici da pojedinim zemljama članicama zapravo nije uopšte presudno šta se dešava u zemljama kandidatima već kako će se proširenje odraziti na njihove političke šanse kod kuće. Da im

je bitno šta se na Balkanu zaista dešava, Sjeverna Makedonija bi dobila već sada zeleno svjetlo. Zeleno svjetlo bi trebalo da dobije i Albanije, jer poslije otvaranja pregovora predstoji dug i mukotrpan put do članstva“, naglašava Cvijić.

Mateo Bonomi, naučni saradnik rimskog Instituta za međunarodne poslove, za *Evropski puls* kaže da i pored toga što ova odluka jeste dramatična nije neočekivana, s obzirom na činjenicu da pristupanje EU nije samo tehnički, već i politički proces.

Foto: iai.it

„Uspjeh kada su u pitanju pregovori sa EU je do sada vrlo slab, tehnički proces u okviru pristupanja EU ne funkcioniše dobro. Legitimno je što se sumnja u kredibilnost obećanja EU. Ova odluka je vidno destabilizovala region, kada uzmemo u obzir izjave zvaničnika ovih zemalja (Albanija i Sjeverna Makedonija), ali i reakciju javnosti. Moguće je da ovakva odluka dovede i do jačanja neoliberalnih snaga u ovim područjima“, kaže Bonomi.

Iz Višegradske grupe koju čine Mađarska, Poljska, Češka i Slovačka upozorili su da će ova odluka destabilizovati region i negativno se odraziti na kredibilitet i uticaj EU u državama Zapadnog Balkana.

Profesor Univerziteta u Gracu, **Florijan Biber**, nije imao vremena da odgovori na postavljena pitanja za *Evropski puls* ali nas je uputio na njegov članak *Stvaranje nove Kazablanke* koji je nedavno objavljen

Foto: biepag.eu

na portalu *Prishtina Insight*, u kojem navodi: „Zapadni Balkan, kako neki strahuju, neće pasti u ruske, turske ili kineske ruke. Umjesto toga, postaće nova Kazablanka, mjesto kroz koje ljudi prolaze, pokušavajući da odu, ali ostaju zaglavljani - mjesto na kojem različite moći vrše uticaj i gdje novac i moć određuju norme i vrijednosti“.

Foto: Priv. arhiva

Da se može očekivati pad entuzijazma i podrške procesu pridruživanja EU u zemljama regiona, smatra i **Ana Novaković**, izvršna direktorica Centra za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO) i članica Radne grupe za pregovore o poglavlju 23.

„Sjeverna Makedonija je ispunila jasne, nimalo jednostavne zahtjeve ispostavljene od strane EU i pokazala nedvosmisleno opredijeljenost za proces evropske integracije. Otpočinjanje pregovora je trebalo da predstavlja i priznanje tim naporima, ali i dodatni podstrek za državu koja je pokazala smjelost da napravi istorijske rezove u korist daljeg razvoja. Negativan odgovor EU na sve napore Sjeverne Makedonije otvara opravdano pitanje za sve građane regiona o ozbiljnosti i dosljednosti EU prema našim državama u ovom procesu“, kaže Novaković.

Crna Gora je otvorila pristupne pregovore u junu 2012. Dok analitičari upozoravaju da je posljednjih godina primjetna stagnacija u ispunjavanju zadataka iz Brisela, a u ključnim poglavljima 23 i 24 (Pravosuđe i temeljna prava i Pravda, sloboda i bezbjednost) čak i regresija, iz Vlade javnost uvjeravaju da sve teče po planu.

„Uvjeren sam da ni ova, posljednja odluka EU, koja se odnosi na naše susjede, neće imati negativan uticaj na naš put prema EU i našu posvećenost procesu evropske integracije“, ističe glavni pregovarač Aleksandar Drljević. „U Vladi i pregovaračkoj strukturi postoji čvrsto opredjeljenje da nastavimo da ispunjavamo svoje obaveze, ne zbog pukog članstva u EU, već zbog obezbjeđenja kvalitetnijeg života naših građana“, dodaje on.

Drljević naglašava i da je Crna Gora u pregovorima otvorila 32 od 33 poglavlja, a da se uskoro očekuje otvaranje i posljednjeg poglavlja koje se odnosi na konkurenciju.

Bonomi ocjenjuje da je otvaranje poglavlja tehnička stvar, te da ako jedna zemlja otvori više poglavlja od drugih kandidata to ne znači da ima prednost u odnosu na ostale. „Nijedna zemlja Balkana neće sama ući u EU. To ne mora značiti da će ući sve istovremeno, ali je malo vjerovatno da će ići posebno. I to svakako ne znači da će zemlje Balkana ostati 'same'. Ključ je u političkoj volji među članicama EU. Obećanja mogu da ostanu, ali instrumenti u pristupanju EU moraju da se promijene, moraju da rade brže. U suprotnom, odugovlačenje samo troši povjerenje, energiju i kredibilitet“, navodi Bonomi.

Da su reforme u Crnoj Gori daleko od idealnih, te da je vrlo malo poglavlja privremeno zatvoreno, ističe i Cvijić

upozoravajući da primjer Sjeverne Makedonije i Albanije predstavlja negativan podsticaj za domaće političare. „Čak i duboki kompromis i velika žrtva (u političkom smislu) kao što je promjena imena Makedonije u Sjeverna Makedonija i ostale reforme, nisu nekad dovoljne za napredak na evropskom putu“, kaže Cvijić.

„Problem u Crnoj Gori nije EU, nego vlast“, smatra Ana Novaković. Ona dalje objašnjava da je crnogorska vlast, za proteklih sedam godina, imala vremena i prostora da pokaže beskompromisno opredjeljenje za rješavanje najvažnijih pitanja, kao što su vladavina prava, medijske slobode i borba protiv organizovanog kriminala. Umjesto toga, vlast se posvetila isključivo usaglašavanju zakonodavstva, smatra Novaković, a novi zakoni se ili ne primjenjuju ili se koriste selektivno u korist očuvanja vlasti.

„To je EU jasno prepoznala, pa se već godinama zaredom u njenim izvještajima naglašava potreba za jasnim rezultatima u pomenutim ključnim oblastima. Bez obzira na dalju dinamiku proširenja, donosioci odluka u Crnoj Gori bi morali konačno da pokažu toliko prizivanu političku volju za uspostavljanje vladavine prava, izgradnju slobodnih i profesionalnih institucija koje će biti temelj našeg društva, bez obzira na to ko je na vlasti. To je najvažniji zadatak koji čeka Crnu Goru, nezavisno od EU i potencijalnog datuma za članstvo. Ono na šta crnogorski građani ne bi smjeli da pristanu su argumenti vlasti da smo mi gotovo spremni za EU, ali da ona ima unutrašnje probleme i nije otvorena za proširenje“, zaključuje Novaković.

Cvijić smatra da i pored očiglednih problema alternativa Evropi, odnosno plan B, ne postoji.

„U ovoj situaciji floskula koju često ponavljaju domaći vlastodršci 'mi ovo (reforme) ne radimo zbog Evrope nego zbog sebe' paradoksalno dobija na značaju i postaje stvarnost. Zbog negativne poruke iz Brisela, prije svega iz Pariza i još nekoliko prijestonica, zastavu EU i reformi preuzeće lokalni akteri, civilno društvo, pokreti građana, koji su se za reforme oduvijek borili ne zbog Evrope već zbog boljeg i uređenijeg života u Crnoj Gori i ostalim državama u regionu“, kaže Srđan Cvijić.

Što se tiče vlasti u Crnoj Gori jedino je jasno da su oni beskompromisno privrženi planu očuvanja svoje trodecenijske vladavine. Predsjednik Đukanović je upozorio da ova odluka Brisela može imati veoma negativne posljedice za Zapadni Balkan i za EU. Kada su tokom prošle godine iz Brisela stizale kritike zbog političke kontrole medija i nevladinog sektora, Đukanović je izjavio da će Crna Gora preispitati odnose sa EU ukoliko u Briselu počnu premišljanja o proširenju, kazavši, između ostalog, da „Crna Gora nije iz nužde opredijeljena da bude dio EU“.

A kad nije iz nužde onda, izgleda, nema potrebe da se žuri s primjenom zakona i reformama.

SAOBRAĆAJNA POLITIKA – NAČI NAJBOLJA RJEŠENJA I ZA CRNU GORU I ZA EU

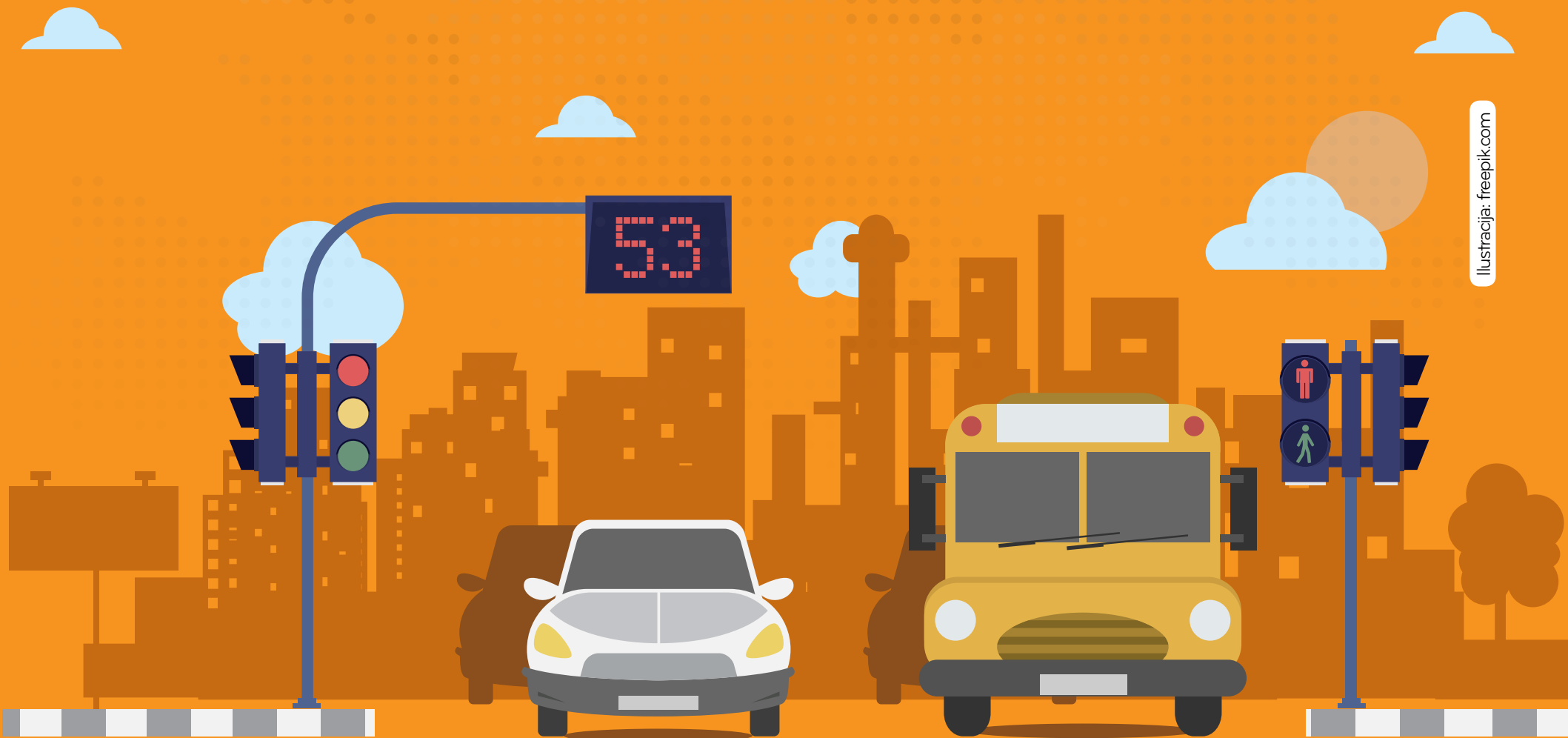
Foto: F. Rašović

Piše: mr Angelina Živković

Autorka je državna sekretarka u
Ministarstvu saobraćaja i pomorstva
i pregovaračica za poglavlja 14 i 21

Ilustracija: freepik.com

Kroz pregovarački proces Crne Gore sa EU, sektor saobraćaja obuhvaćen je kroz dva poglavlja - Poglavlje 14 (Saobraćajna politika) i Poglavlje 21 (Trans-evropske mreže), koje pored saobraćajnih mreža uključuju energetske i telekomunikacione mreže.

Saobraćajna politika ima za cilj poboljšanje funkcionisanja unutrašnjeg tržišta EU obezbjeđivanjem sigurnosti, djelotvornosti, dostupnosti i kvaliteta saobraćajnih usluga, zaštite interesa korisnika tih usluga i zaštite životne sredine.

Specifičnost propisa EU koji se odnose na poglavlje 14, ogleda se u tome da oni obuhvataju različite vidove saobraćaja za koje je za svaki ponaosob propisana obimna pravna tekovina, koja sa jedne strane zahtijeva i ekspertsku znanja za svaki vid saobraćaja pojedinačno, ali sa druge strane traži određenu multidisciplinarnost, jer se efikasnije korišćenje saobraćaja upravo oslanja na upotrebu više vidova saobraćaja i multimodalnost.

Shodno tome, poglavlje *Saobraćajna politika* obuhvata: drumski saobraćaj, željeznički saobraćaj, saobraćaj unutrašnjim plovnicama, kombinovani saobraćaj, vazdušni saobraćaj i pomorski saobraćaj, za koje je potrebno urediti tehničke, društvene i sigurnosne standarde.

Za postizanje dobrih rezultata u procesu pridruživanja Crne Gore u ovoj oblasti potrebno je bilo preventivno definisati adekvatan strateški okvir, koji na jedan holistički način sagledava razvoj saobraćajne infrastrukture, organizaciju i funkcionisanje saobraćajnog sistema, uz nastojanje da se harmonizuju okvirne politike i finansijski instrumenti, kako bi ubrzali političke i regulatorne reforme.

Pregovaračko poglavlje 14 obuhvata devet crnogorskih nacionalnih propisa iz strateškog okvira koji regulišu ovu oblast. Tu je, prvenstveno, inovirana Strategiju razvoja saobraćaja Crne Gore za period 2019-2035, sa pratećim Akcionim planom za

2019. i 2020. godinu, koju je Vlada Crne Gore usvojila krajem juna ove godine. Sa aspekta pregovora, Strategija je utoliko značajnija, jer se posebno bavi EU kontekstom i ciljevima razvoja Trans-evropske transportne mreže. Pored krovne Strategije razvoja saobraćaja Crne Gore, važno je istaći da se dalja razrada strateškog okvira obrađuje kroz pojedine sektorske strategije i nacionalne programe kao što su npr. Strategija razvoja željeznica, Strategija razvoja i održavanja državnih puteva, Nacionalni program za olakšice u vazdušnom saobraćaju, Nacionalni plan bezbjedonosne zaštite na brodu i luci itd.

Posebnu pažnju zaslužuje i izuzetan napredak koji je ostvaren na polju saobraćaja potpisivanjem Ugovora o osnivanju transportne zajednice (za region Zapadnog Balkana), od strane EK i predsjednika vlada zapadnobalkanske šestorke, u Trstu, 2017. godine. Za sjedište Stalnog sekretarijata transportne zajednice, koji predstavlja međunarodnu organizaciju, konsenzusom je odlučeno da bude u regionu (Beograd). Sekretarijat će administrativno olakšavati primjenu Ugovora i vršiti monitoring nad njegovim sprovođenjem. Crna Gora je punopravna potpisnica ovog Ugovora, koji posebno prepoznajući integrisani karakter međunarodnog transporta izražava interes da na temelju relevantne pravne tekovine EU, stvori Transportnu zajednicu između EU i strana ugovornica Jugoistočne Evrope (region Zapadnog Balkana), na osnovu postupene integracije transportnih tržišta ugovornih strana. Ugovor koristi termin *postepene integracije*, jer je uzeto u obzir da se integracija transportnih tržišta ne može ostvariti u jednom koraku, već putem tranzicije, koja će biti olakšana određenim aranžmanima ograničenog trajanja.

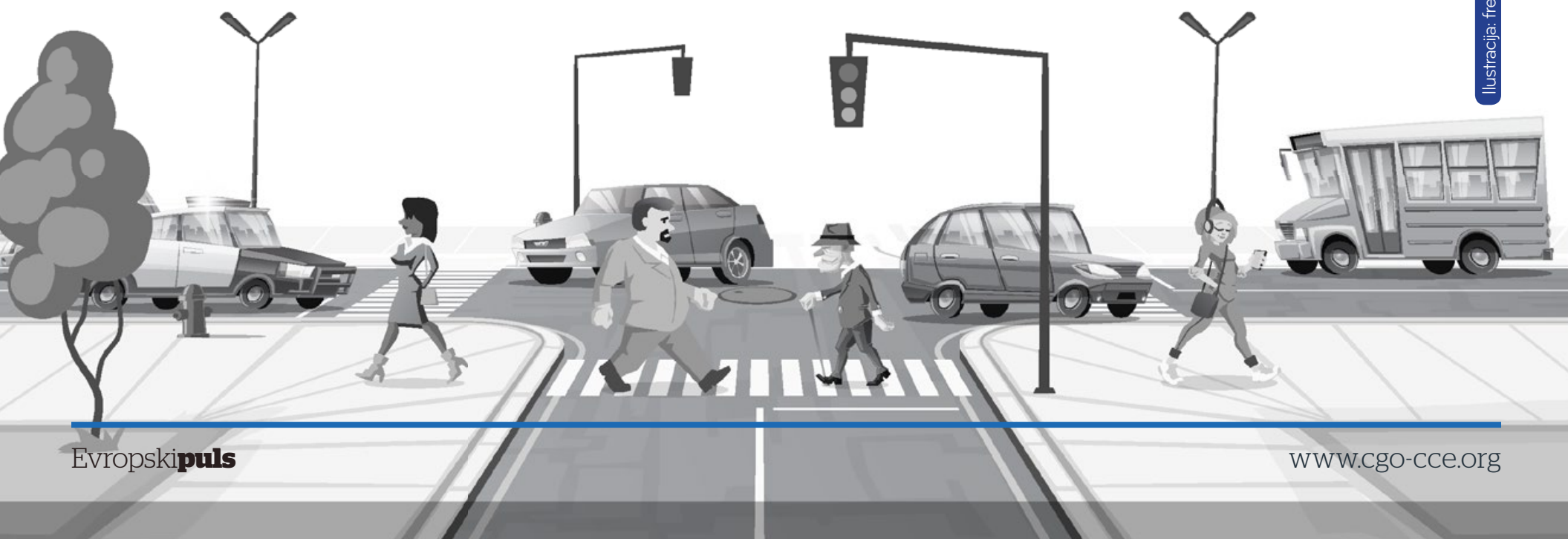
S druge strane, konkretno u poglavlju 14 u zakonodavnom okviru imamo oko 170 nacionalnih propisa, od čega su čak 42 različita zakona donijeta od predavanja pregovaračke pozicije EK 2014. godine. Pored sprovedenih aktivnosti, potrebno je naznačiti i da se nalazimo u vrlo zahtjevnoj fazi pregovaračkog procesa kada je oblast saobraćaja u pitanju. Potrebno je održati kontinuitet, ali i obezbijediti dalji dinamičan nastavak transponovanja pravne tekovine EU u ovoj oblasti kako u zakonodavnom okviru, tako i na polju jačanja administrativnih kapaciteta i institucija, a sa ciljem doprinosa kvalitetnijoj primjeni onoga što je pretočeno u zakone i podzakonska akta.

Međutim, bez obzira na to kakva će biti buduća politika i dinamika proširenja EU, mi ćemo nastaviti sa predanim radom i davanjem doprinosa razvoju sektora saobraćaja i saobraćajnog sistema Crne Gore, kako bi u prvom redu osigurali našim građanima više standarde u bezbjednosti saobraćaja, povećanu dostupnost i mobilnost, bolji kvalitet usluga, bolji i brži protok kako putnika, tako i robe, a sve sa ciljem daljih integracija Crne Gore u regionalne ekonomske tokove koje će pratiti politička i ekonomska saradnja.

Takođe, sagledavajući oblast saobraćaja i iz vizure EK, našeg najznačajnijeg partnera na putu pridruživanja Crne Gore EU, završna mjerila koja su predstavljena za poglavlje 14 - Saobraćajna politika odnose se na potrebe: dostizanja usklađenosti sa pravnom tekovinom EU koja se odnosi na naplatu putarine, socijalno zakonodavstvo u drumskom saobraćaju, pravila o težini i dimenzijama vozila za prevoz teške robe i vozila za prevoz putnika, zajednička pravila za pristup profesiji drumskog prevoznika, za pristup tržištu međunarodnom drumskom prevozu tereta i za pristup međunarodnom tržištu usluga prevoza običnim i turističkim autobusima, zatim da Crna Gora obezbijedi nadležno, nezavisno i efikasno regulatorno tijelo i tijelo za bezbjednost u željezničkom saobraćaju i osigura usklađivanje sa standardima EU o bezbjednosti i interoperabilnosti, da se uskladimo sa pravnom tekovinom o pravima putnika u svim oblastima saobraćaja, kao i potpune usklađenosti sa pravnom tekovinom o upravljanju vazdušnim saobraćajem.

U svim ovim segmentima Crna Gora bilježi napredak, i to jeste za pohvalu, ali zasigurno treba da posluži i kao dalji motivator da se što detaljnije upoznamo sa svim ovim zahtjevima, te pronađemo najbolja rješenja koja će sutra poslužiti za adekvatnu i blagovremenu primjenu, na obostrano zadovoljstvo, kako po Crnu Goru i njene građane, tako i po EU.

Sprovođenje adekvatne saobraćajne politike je utoliko važnije kada uzmete u obzir da saobraćaj predstavlja sektor koji služi kao generator ekonomskog i privrednog razvoja države, internih i eksternih integracija, unaprijeđenja povezanosti zemalja Zapadnog Balkana, kako međusobno, tako i sa EU, a što je ključni faktor za povećanje konkurentnosti, podsticanje rasta i otvaranja novih radnih mjesta.

Kultura za sve

Foto: J. Martinović

Piše: Ksenija Martinović

Autorka je magistarka javnih i urbanih politika sa Univerziteta u Glasgovu (UK), a angažovana na EU projektima u Centralno-evropskoj inicijativi (CEI) u Trstu

Ilustracija: freepik.com

Italija čini jednu od šest evropskih zemalja koja je još početkom pedesetih godina prošlog vijeka učestvovala u osnivanju Evropske zajednice za uglj i čelik, zajednice koja je prethodila današnjoj Evropskoj uniji. Ipak, njen kulturno-istorijski značaj za Evropu datira mnogo ranije. Vjerujem da je zato većini prva pomisao na Italiju (pored nezaobilazne italijanske kuhinje, mode i/ili fudbala) antika i njeni brojni kulturno-istorijski spomenici.

Od oko 378 evropskih UNESCO lokaliteta kulturne baštine najveći broj se nalazi u Italiji - čak njih 55. Zato ne čudi da u njihovo očuvanje Italija ulaže velike napore, konstantno investirajući u njihovo održavanje i poboljšanje. Za ovu namjenu izdvajaju velika finansijska sredstva i time postižu njihovu valorizaciju. Shvatanje pojma "valorizacija" je upravo ono što je u ovoj oblasti glavna razlika između Italije i Crnoj Gore.

U poređenju sa Crnom Gorom, u Italiji je valorizacija objekata kulturnog naslijeđa daleko od toga da podrazumijeva njihovo davanje u zakup investitorima koji će ih oživjeti izgradnjom smještajnih jedinica i propratnog turističkog sadržaja. Valorizacija kulturno-istorijskih objekata u Italiji znači stvaranje nove vrijednosti kulturno-istorijskim znamenitostima na način što će ih učiniti *dostupnim* svima, bez obzira na socio-ekonomski položaj.

Ulaz na gotovo sva mjesta od kulturnog značaja je u nekom dijelu godine otvoren za sve, da bi i oni sa slabijim platežnim statusom mogli da ih posjete i upoznaju se sa sadržajima koje nude. Tako je svake prve nedjelje u mjesecu besplatan ulaz u državne muzeje, galerije, spomenike i arheološka nalazištima, dok stanovnici EU mlađi od 18 godina tokom cijele godine ne plaćaju ulaz. Dodatno,

ostvaruju partnerstva kako bi kulturni objekti u privatnom ili opštinskom vlasništvu postali ekonomski pristupačni i time uklonili barijere za uživanje prava na kulturu.

Za pohvalu je i što u Italiji ulažu u inovativna rješenja koja će kulturnu baštinu učiniti "dostupnom za sve". Danas, zahvaljujući tom konceptu, osoba sa invalidskim kolicima samostalno može obići i najpoznatije arheološke lokalitete, poput Arheološkog parka u Pompeji i Foro Romana u Rimu. Onda kada nije moguće uraditi fizičku rekonstrukciju objekata, investira se u propratni sadržaj poput programa virtualne realnosti koji omogućava da se „zađe“ u fizički nedostupne krajeve kulturne baštine. Naravno, nijedna od ovih intervencija se ne radi bez uključivanja krajnjih korisnika i njihovog mišljenja, a što predstavlja posebnu vrijednost inkluzije.

Za ovu namjenu, koriste se i brojni EU fondovi i upravo jedan od projekata na kojem radim se bavi valorizacijom malih i srednjih muzeja kako bi ih učinili dostupnim svima. Kroz projekat je urađena promjena u Arheološkom muzeju u Udinama, gdje sada osobe sa invaliditetom mogu da samostalno pristupe, da dotaknu replike originalnih eksponata, pročitaju objašnjenja na Brajevom pismu ili odgledaju snimke na znakovnom jeziku. Ova valorizacija je učinila muzej pristupačnijim i za starije ljude, za koje je kreirano dovoljno prostora za odmor tokom obilaska, dok je za djecu organizovan pojednostavljen i razumljiv sadržaj, u skladu sa njihovim godinama, poput dječijih vodiča kroz muzej.

Ovo su samo neki od primjera italijanske "valorizacije" kulturnih objekata, koji su nesumnjivo motivisali sve nas koji tu živimo da više posjećujemo kulturno-istorijska mjesta, cijenimo njihov značaj i dobijamo mogućnost za učenje.

Napomena: Tekst odražava stavove autorke i ne predstavlja nužno stavove CEI

KORUPCIJA IZAZOV ZA LOKALNE SAMOUPRAVE

POTREBAN EFIKASNJI ODGOVOR
NA KORUPCIJU NA LOKALU

Foto: UNDP

Priredila: Maja Marinović

Korupcija snažno i negativno utiče na ekonomski rast i kvalitet života ljudi u Crnoj Gori slabeći ključne ekonomske funkcije javnog sektora, povećavajući nivo netransparentnosti i ograničavajući ukupni napredak, a to se posebno reflektuje i na lokalni nivo, pokazao je novi godišnji izvještaj o korupciji na lokalnom nivou koji su uradili Centar za građansko obrazovanje (CGO) i Centar za monitoring (CEMI) urađen u okviru projekta "Smjestimo korupciju u muzej!".

U izvještaju se konstatuje zabrinjavajuće mali broj predmeta za krivična djela korupcije, koji su pokrenuti tokom 2017. i 2018. godine, uz napomenu da značajan broj osnovnih državnih tužilaštava uopšte nije imao predmete za ovu vrstu krivičnog djela. Prilikom analize procesuiranih i riješenih slučajeva, kad je u pitanju visoka korupcija i pranje novca na lokalnom nivou, primjećuje se povećanje broja neriješenih prijava za visoku korupciju. Tako u 2017. postoji veći broj prijava u radu nego 2018, ali je manji je broj neriješenih slučajeva u 2017. nego u 2018. godini. Takođe, raste i broj neriješenih optužnica za krivična djela visoke korupcije, pa je na kraju 2017. taj broj bio 33, a na kraju 2018. godine 53 neriješene optužnice. Zato se preporučuje da odlučnija borba protiv korupcije na lokalnom nivou treba da bude vođena i u okviru osnovnih državnih tužilaštava i osnovnih sudova.

Kad je riječ o primjeni mehanizama prevencije i borbe protiv korupcije na lokalnom nivou u Crnoj Gori, nastavlja se praksa inertnosti opštinskih uprava u odnosu na preuzete obaveze definisane nacionalnim dokumentima, uz izostanak proaktivnosti, odnosno inicijative za sopstvene osmišljene aktivnosti, navodi se u izvještaju. Ocjenjuje se i da aktivnosti centralnog nivoa vlasti u uspostavljanju institucionalno-normativnog antikorupcijskog okvira još uvijek ne ostvaruju vidljiv efekat na

lokalni nivo vlasti u dijelu sprovođenja adekvatnih antikorupcijskih politika i mehanizama. To je podržano argumentacijom da su se planovi integriteta kao novi mehanizam za sprječavanje nastanka i razvoja koruptivnih

ponašanja u okviru organa lokalne samouprave u Crnoj Gori, u dosadašnjoj primjeni, pokazali nefunkcionalnima.

Podaci ukazuju i da se nastavlja trend nerealizovanja ključnih mjera koje bi trebale doprinijeti sprječavanju korupcije na lokalnom nivou, kao što je to, na primjer, zapošljavanje kadra sa odgovarajućom kvalifikacijom i popunjavanje sistematizovanih radnih mjesta u određenim organizacionim jedinicama. To indicira da planovi integriteta ne uspijevaju da razbiju sistem partijskog zapošljavanja u opštinama a to je jedan od najsnažnijih uzroka i posljedica korupcije na lokalnom nivou, zaključuje se, između ostalog, u izvještaju.

Ukupni prihodi u 2018. godini svih lokalnih samouprava u Crnoj Gori bili su 287 702 936,37 €. Konsolidovani dug crnogorskih opština za 2018. godinu iznosi oko 151,33 miliona €. Lokalne vlasti ostaju prilično zatvorene kad je riječ o objavljivanju detaljnih podataka o trošenju i alokacijama novca iz državnog budžeta. Državna revizorska institucija (DRI) je od 2006. godine objavila 27 revizorskih izvještaja, odnosno 21 izveštaj o reviziji završnog budžeta za 19 opština (za opštine Ulcinj i Kolašin su takve revizije dva puta sprovedene), kao i pet izvještaja o kontrolnoj reviziji (jedan zbirni za pet opština i četiri za pojedinačne opštine), kao i jedan izvještaj o reviziji sistema raspodjele sredstava Egalizacionog fonda. U samom izvještaju su analizirani analizirani su nalazi DRI za tri opštine iz različitih regija i za različite godine. Kao uzorci su uzeti izvještaji DRI za Prijestonicu Cetinje (za 2013. godinu), opštinu Budva (za 2014. godinu), i opštinu Kolašin (za 2017. godinu). Izvodi iz tih izvještaja koji su obrađeni ukazuju na neke od primjera neadekvatnog raspolaganja državnim novcem, iako ne u istim omjerima i sa istima posljedicama.

Projekat "Smjestimo korupciju u muzej" sprovodi CGO u partnerstvu sa nevladinim organizacijama CeMI iz Podgorice, Bonum iz Pljevalja, UL-Info iz Ulcinja i Za Druga iz Petrovca, u saradnji sa Agencijom za sprječavanje korupcije, i uz podršku Delegacije EU u Crnoj Gori i Ministarstva javne uprave.

Ilustracija: esquiremag.ph

EIC Bilten - *Evropski puls* - je elektronski časopis koji izdaje Centar za građansko obrazovanje (CGO). Zaveden je u Ministarstvu kulture pod rednim brojem 578.

Glavni i odgovorni urednik:
Vladan Žugić

Uređivački kolegijum:
Damir Nikočević, dr Vladimir Vučković, Daliborka Uljarević

Prevod i lektura:
CGO

Dizajn i prelom:
Filip Đurišić

Produkcija:
Centar za građansko obrazovanje (CGO)

Evropski puls možete preuzeti na sajtu www.cgo-cce.org

MINISTARSTVO JAVNE UPRAVE

Izdavanje ovog časopisa podržalo je Ministarstvo javne uprave kroz projekat "*Pregovarajmo zajedno za Crnu Goru u EU*"

Stavovi izraženi u *Evropskom puls*u isključiva su odgovornost CGO-a i ne odražavaju nužno stavove Ministarstva javne uprave.